

УДК 321.64(477)

ЧИННИКИ ПРИЗНАЧЕННЯ І ПЕРЕБУВАННЯ НА ПОСАДІ РАДНИКІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Марія Бруяка ^{а,*}

^а Школа політичної аналітики – ПОЛІС,
Національний університет «Острозька академія», Острог, Україна

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано чинники призначення штатних та позаштатних радників президентів України з 1991 по 2025 рік та виявлено чинники, які впливають на призначення кандидатів на посаду радника. В українському дискурсі тема призначення радників є малодослідженою, зокрема в наукових статтях не досліджують особливості призначення тих чи тих кандидатів на такі посади. Від рішень президента залежить ефективність управління державою, тому питання кваліфікованості та досвіду його радників є актуальним. У дослідженні використано регресійний аналіз (лінійну регресію та бінарну логістичну регресію) для виявлення чинників, які впливають на призначення радників. З'ясовано, що для позаштатних радників ймовірність довшого перебування на посаді є більшою, ніж для штатних. Аналіз виявив такі чинники, які впливають на період перебування на посаді радника: штатний/позаштатний радник; попередня співпраця з президентом та електоральний досвід; особисті зв'язки, які характеризуються попередньою співпрацею президента та радника, що подовжують період перебування; досвід балотування і можливість бути обраним, що зменшує період перебування на посаді радника. Призначення радників на посаду відбувається з перевагою лояльності кандидата, а не його компетентності. Президент віддає перевагу лояльному кандидату, який буде підтримувати його політику. Це дослідження розкриває важливість призначення радників, які впливають на формування внутрішньополітичних та зовнішньополітичних рішень президента.

Ключові слова:

штатні та позаштатні радники, президент, призначення, кандидат.

^{*}Адреса для кореспонденції:
mariia.bruiaika@oa.edu.ua

^{*}ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2923-2839>

Історія статті:

Отримана 18.03.2025

Прорецензована 30.04.2025

Прийнята до друку 22.05.2025

Зміст цієї роботи може бути використаний на умовах міжнародної ліцензії Creative Commons Attribution NonCommercial NoDerivs (CC BY-NC-ND 4.0). Будь-яке подальше розповсюдження цієї роботи повинно містити покликання на автора(ів) та назву роботи, покликання на журнал та DOI.

Вступ. Інформація щодо осіб, які обіймають посади радників президента України, залишається обмеженою та малодоступною протягом усіх

президентських каденцій. У чинному Положенні про радника Президента України немає чітко окреслених критеріїв відбору кандидатів, не конкретизовано повноваження та функційні обов'язки штатних і позаштатних радників, а також не визначено вимоги до їхньої професійної компетентності. У відкритому доступі також немає повного переліку осіб, які обіймають ці посади. Суспільству стають відомими лише окремі імена, переважно завдяки оприлюдненим указам про призначення або звільнення на офіційних вебресурсах Президента України чи Верховної Ради України.

Рішення щодо призначення конкретних осіб на посаду радника не супроводжуються публічними коментарями президента (незалежно від каденції). Наприклад, у період правління Леоніда Кравчука було призначено 10 радників, Петра Порошенка – 30, а Володимира Зеленського – 25. Для порівняння, Леонід Кучма, Віктор Ющенко та Віктор Янукович призначили на ці посади щонайменше по 60 осіб. Водночас мотивація щодо кожного конкретного призначення (як штатного, так і позаштатного радника) лишається неочевидною для широкої публіки.

Цікавим також є той факт, що тривалість перебування на посаді радника істотно відрізняється залежно від статусу: штатні радники, як правило, займають посаду протягом одного року, тоді як позаштатні можуть залишатися в статусі радника в середньому близько трьох років. У зв'язку з цим постає низка запитань: які саме чинники зумовлюють призначення тієї чи тієї особи на посаду радника президента та що впливає на тривалість її перебування в цій ролі?

1. Огляд літератури

У науковій літературі дослідження, присвячені вивченню специфіки посади радника президента, здебільшого концентруються на їхньому впливі на процес формування внутрішньої та зовнішньої політики, а також на динаміці взаємин між радниками і президентом або між радниками та іншими високопосадовцями. Значна частина робіт аналізує адміністрації конкретних президентів різних країн, приділяючи увагу вибору ефективної моделі взаємодії між главою держави та його радниками. Водночас персональна роль радників як окремих політичних фігур досліджена недостатньо глибоко.

У більшості наукових праць радників розглядають у контексті президентської влади, тобто президент постає як головний суб'єкт дослідження, тоді як радники – як допоміжні елементи його управлінської системи. Поза увагою залишається питання критеріїв добору радників: які особисті чи професійні характеристики визначають їхню придатність до посади, який вони мають політичний досвід та кар'єрні досягнення тощо. Також у літературі бракує глибокого аналізу формальних та неформальних зв'язків між радниками та президентом, що могло б пролити світло на їхню справжню роль у процесі ухвалення державних рішень.

Дослідницький інтерес до радників часто фокусується на практиці адміністрацій США. Американські президенти, починаючи з ранніх етапів

становлення інституту президентства, покладалися на вузьке коло довірених осіб. Особливу увагу громадськості радники привернули під час президентства Ендрю Джексона, зокрема як фігури політичного впливу (Neto O., 2006).

Найвищий рівень зацікавлення дослідників радниками в адміністрації США припав на 1970-ті роки, коли професор Стенфордської школи бізнесу Річард Джонсон запропонував впливову типологію організації роботи Білого дому. Він виділив три основні моделі управління – конкурентну, ієрархічну та колегіальну – кожна з яких має власні переваги та недоліки (Richard J., 1974). Ці класифікації Р. Джонсона були доповнені напрацюваннями інших дослідників, зокрема Ірвінга Дженіса та Александра Джорджа, які досліджували процеси ухвалення рішень в умовах політичного тиску. І. Дженіс зосереджував увагу на феномені «групового мислення» – ситуаціях, коли навіть висококваліфіковані й досвідчені члени радницьких груп, прагнучи зберегти консенсус, виявляють некритичний підхід до ухвалення рішень, що врешті шкодить ефективності політики (Field R., Janis I., 1990).

Вагомий внесок у вивчення інституту радництва зробили Гай Пітерс і Вінсент Мартінї, які проаналізували роль генерального секретаря Єлисейського палацу у Франції та керівника апарату Білого дому у США. Їхнє дослідження демонструє, що ці дві посади, хоча й обидві є наближеними до президента, мають відмінні функційні обов'язки: керівник апарату в США поєднує роль радника з управлінською функцією, а у Франції генеральний секретар виконує інші, менш адміністративно централізовані завдання. Ці результати підтверджують концепцію президенціалізації Погунтке та Вебба, в якій ключовою ознакою посилення виконавчої влади є зростання політичного впливу радників (Pfiffner J. P., 2005; Martigny V. & Peters G., 2024).

Шведський політолог Мікаель Бломдал, досліджуючи відносини між радником із національної безпеки Томасом Донілоном та держсекретарем Гіллари Клінтон в адміністрації Барака Обами, показав, що вплив радників визначається їхньою позицією в бюрократичній ієрархії, політичними амбіціями, а також здатністю мобілізувати підтримку. Незважаючи на близькість Т. Донілона до президента, саме Г. Клінтон вдалося стати ключовою фігурою у формуванні зовнішньої політики завдяки її політичним навичкам і вмінню впливати на громадську думку, що змістило баланс впливу на її користь (Blomdahl M., 2020).

Окремої уваги заслуговує дослідження Кетрін Тенпас, яка проаналізувала участь жінок у керівних структурах президентської адміністрації США в період із 1981 по 2017 рік. Авторка дійшла висновку, що, попри загальний прогрес жінок у політичній сфері, їхня представленість у найближчому колі радників президента залишається низькою, а темпи зростання впливу – повільними. К. Тенпас також підкреслює, що розширення виконавчого апарату після доповіді Браунлоу 1937 року не сприяло пропорційному збільшенню кількості жінок у вищих ешелонах влади (Tenpas K., 2020).

Підсумовуючи, можна зазначити, що дослідження персонального профілю радників усе ще потребує більшої уваги наукової спільноти. Однією з ключових

проблем є обмежений доступ до повноцінних джерел інформації. Дослідники зазвичай покладаються на щоденники, інтерв'ю, рейтингування в політичних медіа, що, попри свою цінність, не забезпечують глибини, потрібної для повного аналізу. Наявний дисбаланс між фокусом на результатах діяльності радника та вивченням його особистого і професійного досвіду ускладнює формування цілісного уявлення про радника як політичну фігуру. Проте така ситуація є відображенням специфіки теми, а не недоліком досліджень.

З огляду на це, вивчення того, чому певна особа потрапляє до найближчого кола президента, є не менш важливим, ніж аналіз її діяльності на посаді. Попри те, що тема інституту радництва залишається слабо вивченою на глобальному рівні – з помітним регіональним дисбалансом на користь США – окремі аспекти цієї проблематики висвітлюють у суміжних дослідженнях інституту президентства, де радники є невід'ємною частиною владної вертикалі.

Мета та завдання

Мета дослідження – виявити чинники, які визначають тривалість перебування особи на посаді радника Президента України.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі завдання:

- дослідити повноваження радників президента та механізми їхньої взаємодії з главою держави;
- проаналізувати нормативно-правові засади призначення радників президента в Україні;
- ідентифікувати ключові чинники, що впливають на тривалість перебування радників на відповідній посаді.

2. Дані та методи дослідження

У межах дослідження було зібрано емпіричну базу, що охоплює призначення радників президентами України в період із 1991 по 2025 рік. Створений набір даних включає інформацію щодо 254 радників, призначення яких підтверджено офіційними указами президента. До аналізу було включено такі змінні: ім'я радника, вік на момент призначення, стать, тривалість перебування на посаді (у роках), президентська каденція, статус (штатний або позаштатний), професійний досвід на державних посадах (зокрема міністр, заступник міністра, посол, державний секретар, керівник державного органу), електоральний досвід (балотування до парламенту), наявність особистих або політичних зв'язків із президентом (дружні, родинні, бізнесові, участь у виборчій кампанії тощо), а також освітній рівень (наявність наукового ступеня кандидата або доктора наук).

Для аналітичного опрацювання було застосовано кілька методів регресійного аналізу. Основну увагу зосереджено на множинній лінійній регресії для оцінювання зв'язку між визначеними змінними та тривалістю перебування на посаді радника. На початковому етапі (модель mod1) було виявлено відхилення від низки статистичних припущень. Зокрема, через високий коефіцієнт варіації залежної змінної було здійснено її логарифмічну стандартизацію, переведення з років у місяці та повторне моделювання (модель mod11),

що дозволило зменшити вплив статистичних викривлень. У моделі mod11 залишилася лише одна проблема – відхилення від нормальності залишків (kurtosis).

Додатково використано бінарну логістичну регресію для вивчення агрегованих змінних, таких як лояльність та компетентність. Лояльність вимірювали через низку змінних: попередню співпрацю з президентом, участь у виборчій кампанії, партійну приналежність, особисті зв'язки. Тоді як компетентність охоплювала наявність наукового ступеня та досвід роботи на державних посадах. Електоральний досвід оцінювали на основі участі у виборах: балотувався, був обраний, обирали більше одного разу.

Основними джерелами даних були: офіційні укази Президента України, реєстри Верховної Ради, біографічні довідки з Вікіпедії, платформа “Чесно”, а також публікації в авторитетних українських медіа (зокрема видання “Українська правда”, Радіо Свобода). Осіб, про яких немає належної біографічної інформації або підтвердження призначення, не було включено до аналізу.

Варто зазначити, що дослідження не охоплює повний список усіх радників за період незалежності України через обмеження доступу до первинних джерел. Проте зібраний масив даних дозволяє зробити обґрунтовані висновки щодо загальних закономірностей і чинників, що впливають на перебування осіб на посаді радника.

3. Результати дослідження

3.1. Правове регулювання відбору радників Президента України

У національній правовій системі України добір радників Президента регулюється виключно підзаконним актом – Положенням про радника Президента України, яке затверджують відповідним указом глави держави. Відповідальність за дотримання положень цього нормативного документа покладають на керівника Апарату Президента України на момент ухвалення документа.

Тексти положень, ухвалених за період перебування на посаді кожного з президентів, доступні на офіційному порталі Верховної Ради України. Зазвичай новообраний президент оновлює положення після вступу на посаду, однак така практика не є обов'язковою. Формально попередній варіант документа зберігає чинність до моменту внесення нових змін. Наприклад, Віктор Янукович вніс зміни лише у 2013 році, таким чином протягом кількох років після початку його каденції діяло положення, яке затвердив Віктор Ющенко. Аналогічно Володимир Зеленський оновив документ лише у 2021 році.

Зміст положення між різними редакціями загалом залишається стабільним. Основні положення стосуються функційних обов'язків радника, зокрема – надання концептуальних пропозицій та рекомендацій президентові з питань державної політики у відповідній сфері. Радник має право офіційно запитувати інформацію в державних органів, ініціювати розроблення президентських актів, залучати експертів, а також користуватись урядовими засобами зв'язку. Відмінності між редакціями здебільшого полягають у формулюваннях, змістове наповнення при цьому не змінюється.

Положення передбачає два типи радників – штатних і позаштатних. Водночас немає докладного розмежування їхніх функцій. Згідно з документом, штатний радник виконує обов'язки на постійній основі, тоді як позаштатний – на громадських засадах. Проте формальний характер залучення позаштатних радників, які не входять до штатного розпису, ставить під сумнів їхню інституційну інтеграцію до апарату президента.

Рішення про призначення або звільнення радника ухвалює Президент України. Водночас нормативно не регламентується процедура добору кандидатів, не визначається орган або посадова особа, яка пропонує кандидатури, немає вимог щодо професійної підготовки або досвіду претендентів. Не врегульовано також питання матеріального забезпечення – зокрема, джерел фінансування, порядку нарахування заробітної плати та надання соціальних гарантій (відпустки, декларація тощо). Не встановлено жодних кваліфікаційних вимог до радника – таких як обов'язкове знання державної мови, наявність вищої освіти чи досвід державної служби.

Попри те, що немає прозорого механізму відбору, радники президента можуть мати суттєвий вплив на державну політику. У зв'язку з цим постає потреба забезпечити підзвітність та прозорість їхньої діяльності. Зокрема, штатні радники, які фактично виконують функції державних службовців, повинні підпадати під відповідні норми антикорупційного законодавства, включно з обов'язком декларувати свої доходи. Аналіз указів свідчить, що в різні періоди змінювався статус радників. За президентства Л. Кравчука та Л. Кучми радників не вважали держслужбовцями, тоді як Віктор Ющенко офіційно надав їм такий статус. Його позицію підтримали Віктор Янукович та Петро Порошенко. У 2021 році нова редакція положення, яку затвердив Володимир Зеленський, позбавила радників цього статусу. Проте на практиці деякі радники, попри формальні зміни, продовжують декларувати доходи як державні службовці, однак уже на підставі інших посад, які вони паралельно обіймають.

Таким чином, чинне правове регулювання статусу радника Президента України є фрагментарним і недостатньо конкретизованим. Положення не визначає чітко функціонал різних типів радників, немає критеріїв добору та вимог до кандидатів. Наявна ситуація сприяє кулуарності призначень та знижує рівень прозорості. Попри те, що радники безпосередньо підпорядковуються президентові, їхня діяльність має здійснюватися в інтересах громадян. Відтак процес їх відбору повинен базуватися на відкритості, чітких критеріях професійності та доброчесності. Це особливо важливо з огляду на вплив радників на ухвалення стратегічних рішень глави держави.

3.2. Чинники, що впливають на призначення радників та період перебування їх на посаді

Результати першої моделі (Рис. 1) демонструють, що позаштатні радники, як правило, обіймають свої посади значно довше порівняно зі штатними. Додатковим чинником, що подовжує тривалість перебування на посаді, є факт

попередньої співпраці радника з президентом. Змінна «штатний/позаштатний» (*internal_external*) виявилася статистично значущою на рівні $p < 0.001$, причому від'ємний знак коефіцієнта свідчить про те, що штатний статус зменшує тривалість перебування на посаді. Змінна «попередня співпраця» (*previously_cooperated*) також має статистичну значущість ($p < 0.05$), і її позитивне значення підтверджує подовження перебування радника на посаді в разі наявності такого досвіду. Коефіцієнт детермінації (R^2) становить 0,15, що свідчить про пояснення 15% варіації залежної змінної.

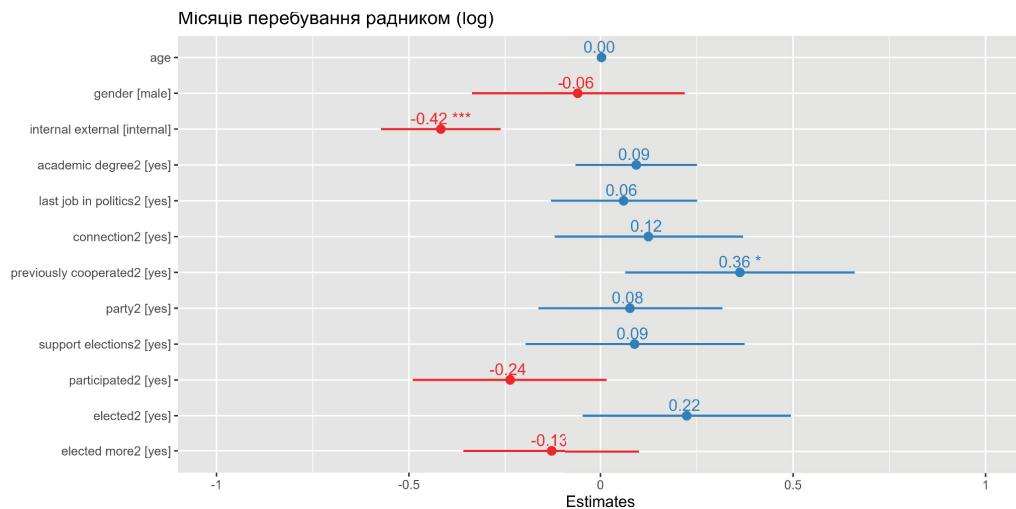

Рис. 1. Результати множинної лінійної регресії

Джерело: власні обчислення.

Як видно з Рис. 2, позаштатні радники загалом мають довший строк перебування порівняно зі штатними, що, ймовірно, пов'язано з меншою залученістю до повсякденної роботи. Позаштатні радники працюють на громадських засадах, мають гнучкіший графік і обмежену комунікацію з президентом. Натомість штатні радники виконують повсякденні функції апарату й взаємодіють із президентом безпосередньо, що створює більшу відповідальність. У випадках, коли очікування не виправдовуються, їхній строк перебування може скорочуватися.

Чинник попередньої співпраці з президентом також значно впливає на тривалість перебування на посаді (Рис. 2). Для позаштатних радників наявність такого досвіду збільшує строк перебування ще більше. У випадку зі штатними – попередній досвід також позитивно корелює з довшим строком перебування на посаді. Це можна пояснити тим, що президент, обираючи радника, з яким уже взаємодівав, має певне уявлення про рівень його лояльності та професійності. Водночас потрібно враховувати, що чинники, які впливають на перебування, є частково суб'єктивними, і вказані результати не пояснюють повною мірою всі мотиви ухвалення кадрових рішень.

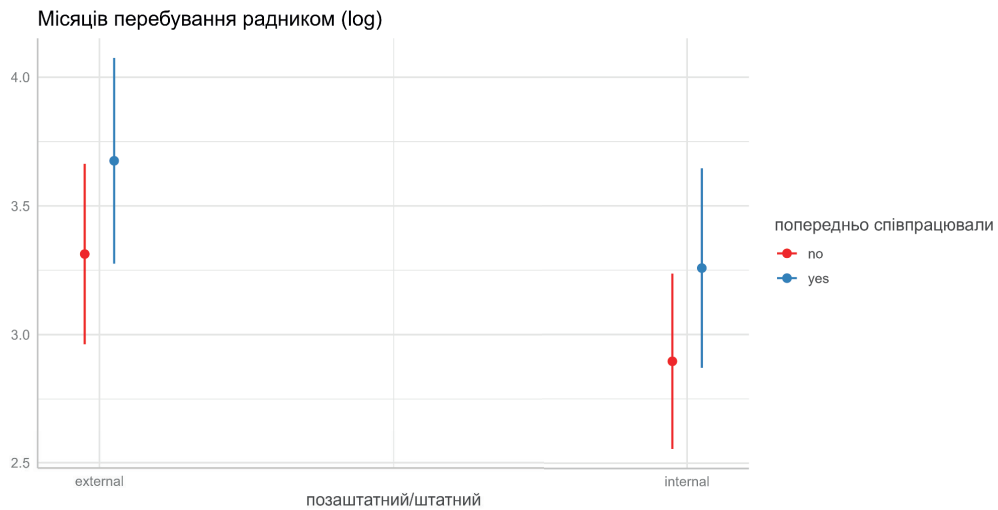

Рис. 2. Перебування на посаді штатного/позаштатного радника, якщо вони попередньо співпрацювали з президентом

Джерело: власні обрахунки.

Примітка: Шкала років подана в логарифмі, і ми умовно розуміємо, що початок від 1 року перебування на посаді (2,5 на шкалі) і більше.

Друга модель (Mod31) підтверджує високу значущість змінної “штатний/позаштатний” ($p < 0.001$), а також демонструє негативний вплив змінної “електоральний досвід” (*electoral_experience*) ($p < 0.05$) на тривалість перебування на посаді: наявність досвіду участі у виборах (балотування, обрання) скорочує строк перебування радника (Рис. 3). Змінна “компетенція” (*competence*), яка включає науковий ступінь та державний досвід, виявилася на межі статистичної значущості ($p < 0.1$). Загальний рівень пояснювальної сили моделі, згідно з коефіцієнтом детермінації (R^2), становить 0,13, а інформаційний критерій Акаїке (AIC) – 475.1.

Як засвідчує Рис. 4, за відсутності електорального досвіду ймовірність довшого перебування на посаді суттєво зростає. Натомість досвід участі у виборах, як правило, знижує цю тривалість. Це може бути пов'язано з політичними амбіціями радників: вони можуть використовувати свою посаду як майданчик для майбутньої кампанії, що змушує їх достроково завершувати співпрацю. Крім того, такі радники можуть переорієнтовувати свій фокус із безпосередньої роботи з президентом на особисту електоральну перспективу.

Компетентність радника, зокрема наявність наукового ступеня та досвіду в державному управлінні, не має суттєвого впливу на тривалість перебування на посаді. Результати регресійного аналізу (Рис. 4) засвідчують, що навіть за умов повної компетентності строки перебування майже не зростають.

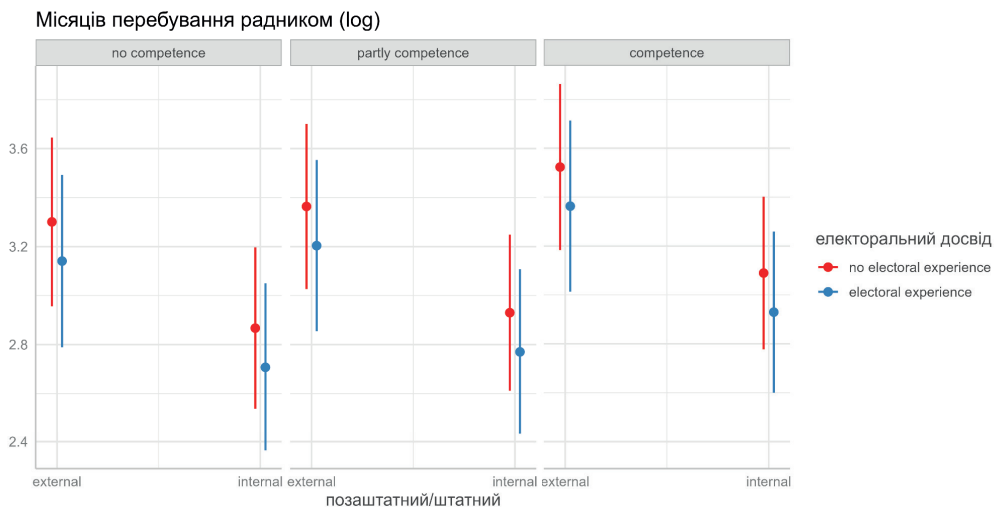

Рис. 3. Результати бінарної логістичної регресії

Джерело: власні обрахунки.

Цей результат є показовим: попередня співпраця (як частина лояльності) виявилася важливішим чинником для президентів, ніж фаховий рівень кандидатів. Отже, у виборі радника, ймовірно, переважає фактор довіри, сформований на попередньому досвіді, а не рівень експертності.

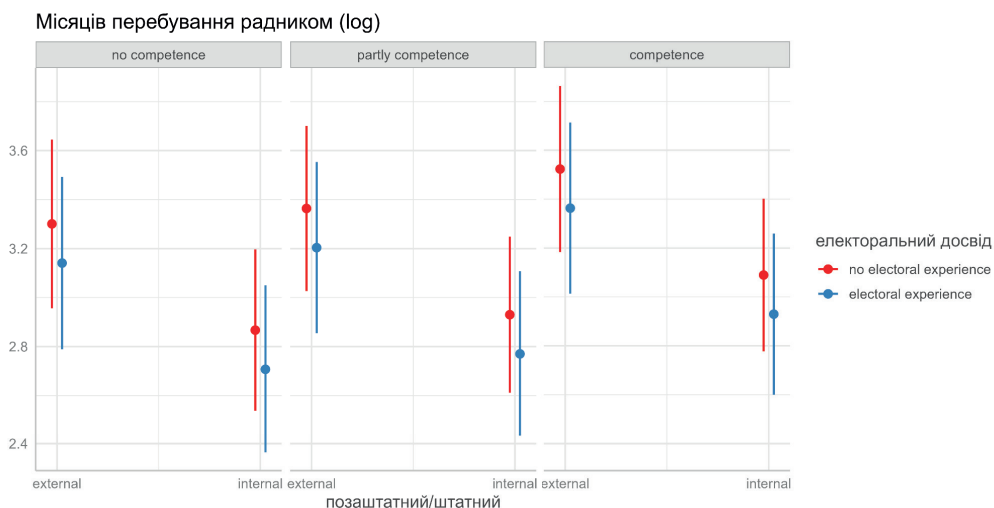

Рис. 4. Перебування на посаді штатного/позаштатного радника, якщо вони попередньо мали електоральний досвід та компетентність

Джерело: власні обрахунки.

Третя модель (Mod51), в якій залежною змінною є статус радника (штатний/позаштатний), виявилася найстабільнішою з-поміж усіх представлених. Показник AIC для неї становить 327.9. Найвпливовішими змінними є “період перебування на посаді” (*period_month*) з високим рівнем значущості $p < 0.001$ (негативна кореляція з призначенням на штатну посаду) та “компетентність” ($p < 0.05$), яка в цьому випадку позитивно пов’язана з імовірністю бути штатним радником. На межі значущості перебувають також гендер та електоральний досвід ($p < 0.1$).

Результати аналізу (Рис. 5) показують, що жінки мають вищу ймовірність бути призначеними штатними радниками порівняно з чоловіками. Ймовірність зростає залежно від рівня компетентності: для жінок – від 84% (за відсутності компетентності) до 95% (за її повної наявності). У випадку чоловіків відповідні показники становлять 70%, 75% і 87%. Варто зазначити, що загалом із 253 проаналізованих радників лише 21 особа була жіночої статі (15 штатних, 6 позаштатних), у той час як серед чоловіків поділ був майже порівну – 115 штатних і 118 позаштатних. Це відображає загальну тенденцію до гендерної нерівності в призначеннях на політичні посади, проте водночас демонструє перевагу для жінок саме у призначеннях на штатні позиції радника.

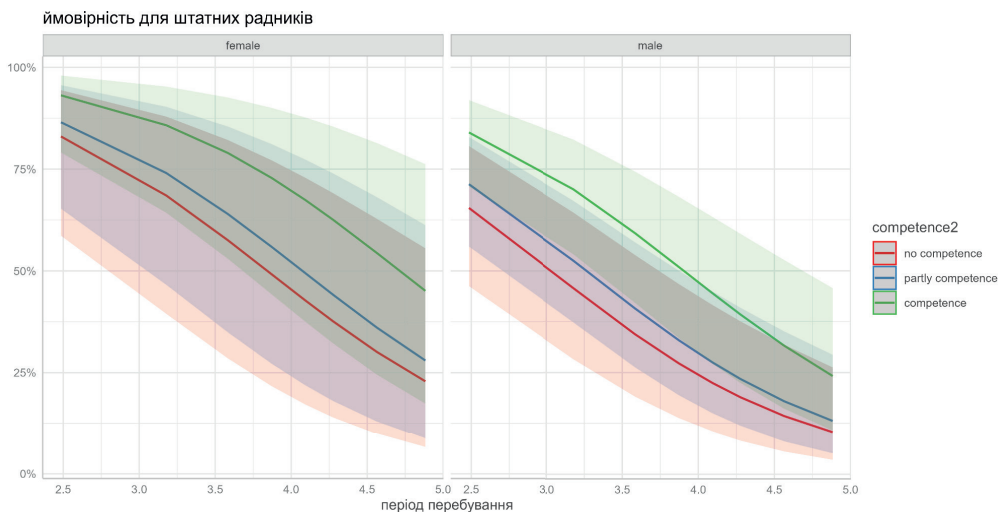

Рис. 5. Ймовірність перебування на посаді для штатних радників чоловічої та жіночої статі за умови наявності компетентності

Джерело: власні обчислення.

Узагальнюючи результати трьох моделей, можна стверджувати, що ключовими чинниками, які впливають на тривалість перебування радника на посаді, є: статус радника (штатний чи позаштатний), попередня співпраця з президентом, а також відсутність електорального досвіду. Хоча агреговані змінні “лояльність” та “компетентність” не продемонстрували високої статистичної

значущості щодо причини призначення, наявність повної компетентності все ж позитивно корелює з тривалістю перебування. Найвагомим чинником залишається попередня взаємодія з президентом. Електоральний досвід, як засвідчують результати дослідження, скорочує строк перебування на посаді, можливо, через потенційні політичні прагнення таких радників. Крім того, виявлено цікаву гендерну закономірність: жінки частіше обіймають посади штатних радників, імовірно, через вищі вимоги до їхньої фаховості порівняно з чоловіками, які мають більш рівномірний розподіл між штатним і позаштатним статусом.

Висновки

Проведене дослідження засвідчило, що позаштатні радники Президента України мають вищу ймовірність тривалішого перебування на посаді порівняно зі штатними. Одним із ключових чинників, що сприяє цьому, є особисті зв'язки між президентом і радником, зокрема попередній досвід співпраці. Така взаємодія значною мірою підвищує шанси радника на подальшу політичну або адміністративну залученість у діяльність глави держави. Хоча формально такі зв'язки не є обов'язковою умовою для призначення, результати демонструють, що близьке оточення президента часто формується ще до початку його каденції.

Водночас наявність електорального досвіду, участі в парламентських виборах або обрання на виборні посади, негативно корелює з тривалістю перебування на посаді радника. Це може свідчити про те, що особи з активними політичними амбіціями, які прагнуть балотуватися або повернутися до виборчої кампанії, зазвичай недовго залишаються у складі президентської команди. Неможливість поєднати обов'язки радника з політичною кампанією зумовлює короткостроковий характер їхньої участі в апараті глави держави.

Для забезпечення ефективного процесу формування рішень у сферах внутрішньої та зовнішньої політики президенту потрібно мати у своєму найближчому колі осіб, які поєднують як професійну компетентність, так і політичну лояльність. Проте результати дослідження вказують, що в процесі добору перевагу віддають саме лояльності. Такі чинники, як наявність наукового ступеня чи досвід роботи на державних посадах, хоча й мають певний вплив, у більшості випадків відіграють другорядну роль. З огляду на це можна зробити висновок, що пріоритетним критерієм під час призначення радників постає не рівень фаховості, а ступінь довіри до кандидата та його підтримка політичного курсу президента.

Подяка

Авторка дослідження висловлює щирі вдячності науковому керівнику Лебедюку Віталію Миколайовичу, доценту кафедри національної безпеки та політології Національного університету «Острозька академія», за цінні поради, фахову підтримку та методологічне наставництво, надані у процесі підготовки пропонованого дослідження.

Бібліографічні покликання:

Про Радника Президента України. 2021. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309/2021#Text>.

Про внесення змін до Указу Президента України від 1 грудня 2009 року № 988. 2009. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/2013#Text>.

Про затвердження Положення про Радника Президента України. 1994. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190/92-рп#Text>.

Про Радника Президента України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988/2009#Text>.

Arana, I. 2023. Inner circle of presidents. *Estudios Internacionales*. Vol. 55, no. 206. P. 81–109. URL: <https://doi.org/10.5354/0719-3769.2023.73188>.

Blomdahl, M. 2020. The national security advisor and the secretary of state in the Obama administration: Thomas Donilon and Hillary Clinton. *American Studies*, 65, 65–68. URL: <https://www.jstor.org/stable/45390356>.

Brown, C. 2018. Advising the president: rules governing access and accountability of presidential advisors. *Congressional Research Service*, 2(2), 4–9. URL: <https://sgp.fas.org/crs/misc/LSB10183.pdf>.

Conley, R. 2002. The power of the American presidency. *American Political Science Review*, 96(1), 206–207. <https://doi.org/10.1017/s0003055402274328>.

Evans, K., Matthews, K. 2024. Public advocates, private advisors: the autonomy, function, and influence of the President's Council of Advisors on Science and Technology. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 9. <https://doi.org/10.3389/frma.2024.1455510>.

Explaining increasing turnover rates among presidential advisers, 1929–1997. 2000. *The Journal of Politics*, 64(2), 434–448. URL: <https://www.jstor.org/stable/2691855>.

Field, R. G., Janis, L. 1990. Crucial decisions: leadership in policy-making and crisis management. *The Academy of Management Review*, 15(3), 542. <https://doi.org/10.2307/258025>.

Howell, W. 2010. The politics of presidential appointments: political control and bureaucratic performance by David E. *Political Science Quarterly*, 125(1), 181–183. <https://doi.org/10.1002/j.1538-165x.2010.tb02004.x>.

Ignacio, A. 2012. Who whispers to the president? Advisors vs. ministers in Latin America. *Política*, 50(2), 45–54. URL: https://www.redalyc.org/pdf/645/Resumenes/Abstract_64524974002_2.pdf.

Inácio, M., Llanos, M. 2015. The institutional presidency from a comparative perspective: Argentina and Brazil since the 1980s. *Brazilian Political Science Review*, 9(1), 39–64. <https://doi.org/10.1590/1981-38212014000200002>.

Joush, D. 2008. Presidential style, institutional structure, and bureaucratic process. In: *After the War: Nation-Building from FDR to George W. Bush*. *Rand*, 5(7), 345–347. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg716cc>.

Mackenzie, G. 1983. The president's agenda: domestic policy choice from Kennedy to Carter (with notes on Ronald Reagan). Paul Charles Light. *The Journal of Politics*, 45(2), 528–530. <https://doi.org/10.2307/2130155>.

Martigny, V., Peters, B. 2024. All the president's men: comparing the Secretary General of the French presidency and the US Chief of Staff in an era of presidentialization. *Government and Opposition*, 1–19. <https://doi.org/10.1017/gov.2024.16>.

Pfiffner, J. 2002. *Organizing the Presidency*. 3rd ed. New York: Brookings Institution Press. 256 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctv11hpt6t>.

Pfiffner, J. 2005. Presidential decision making: rationality, advisory systems, and personality. *Presidential Studies Quarterly*, 35(2), 217–228. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2005.00246.x>.

Tanner, J. 1974. *Managing the White House: An Intimate Study of the Presidency*. 3rd ed. New York: University of Toronto. 357 p. URL: <https://archive.org/details/managingwhitehou00john>.

Tenpas, K. 2020. The president's advisors: an analysis of women on the president's "A team". *Brookings*, 3(19)2–14. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/08/19A_Tenpas_ThePresidentsAdvisors.pdf.

Walcott, C., Hult, K. 2005. White House structure and decision making: elaborating the standard model. *Presidential Studies Quarterly*, 35(2), 303–318. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2005.00250.x> Waterman, R., Ouyang, Y. 2020. Rethinking loyalty and competence in presidential appointments. *Public Administration Review*, 80(5), 717–732. <https://doi.org/10.1111/puar.13212>.

References:

Arana, I. 2023. inner circle of presidents. *Estudios Internacionales*. . Vol. 55, no. 206. P. 81–109. URL: <https://doi.org/10.5354/0719-3769.2023.73188>.

Blomdahl, M. 2020. The national security advisor and the secretary of state in the Obama administration: Thomas D., Hillary C.. *American Studies*, 65, 65–68. URL: <https://www.jstor.org/stable/45390356>.

Brown, C. 2018. Advising the president: rules governing access and accountability of presidential advisors. *Congressional Research Service*, 2(2), 4–9. URL: <https://sgp.fas.org/crs/misc/LSB10183.pdf>.

Conley, R. 2002. The power of the American presidency. *American Political Science Review*, 96(1), 206–207. <https://doi.org/10.1017/s0003055402274328>.

Evans, K., Matthews, K. 2024. Public advocates, private advisors: the autonomy, function, and influence of the President's Council of Advisors on Science and Technology. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 9. <https://doi.org/10.3389/frma.2024.1455510>.

Evans, K. 2000 Explaining increasing turnover rates among presidential advisers, 1929–1997. *The Journal of Politics*, 64(2), 434–448. URL: <https://www.jstor.org/stable/2691855>.

Field, R., Janis, I. 1990. Crucial decisions: leadership in policy-making and crisis management. *The Academy of Management Review*, 15(3), 542. <https://doi.org/10.2307/258025>.

Howell, W. 2010. The politics of presidential appointments: political control and bureaucratic performance by David E. *Political Science Quarterly*, 125(1), 181–183. <https://doi.org/10.1002/j.1538-165x.2010.tb02004.x>.

Ignacio, A. 2012. Who whispers to the president? Advisors vs. ministers in Latin America. *Política*, 50(2), 45–54. URL: https://www.redalyc.org/pdf/645/Resumenes/Abstract_64524974002_2.pdf.

Inácio, M., Llanos, M. 2015. The institutional presidency from a comparative perspective: Argentina and Brazil since the 1980s. *Brazilian Political Science Review*, 9(1), 39–64. <https://doi.org/10.1590/1981-38212014000200002>.

Joush, D. 2008. Presidential style, institutional structure, and bureaucratic process. In: *After the War: Nation-Building from FDR to George W. Bush*. Rand, 5(7), 345–347. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg716cc>.

Mackenzie, G. 1983. The president's agenda: domestic policy choice from Kennedy to Carter (with notes on Ronald Reagan). Paul Charles Light. *The Journal of Politics*, 45(2), 528–530. <https://doi.org/10.2307/2130155>.

Martigny, V., Peters, B. 2024. All the president's men: comparing the Secretary General of the French presidency and the US Chief of Staff in an era of presidentialization. *Government and Opposition*, 1–19. <https://doi.org/10.1017/gov.2024.16>.

Pfiffner, J. 2002. *Organizing the Presidency*. 3rd ed. New York: Brookings Institution Press. 256 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctv11hpt6t>.

Pfiffner, J. 2005. Presidential decision making: rationality, advisory systems, and personality. *Presidential Studies Quarterly*, 35(2), 217–228. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2005.00246.x>.

Pro Radnyka Prezydenta Ukrainy. 2021. Pro Radnyka Prezydenta Ukrainy [On the Advisor to the President of Ukraine]. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309/2021#Text>. [in Ukrainian]

Pro vnesennia zmin do Ukazu Prezydenta Ukrainy vid 1 hrudnia 2009 roku № 988. 2013. Pro vnesennia zmin do Ukazu Prezydenta Ukrainy vid 1 hrudnia 2009 roku № 988 [On Amendments to the Decree of the President of Ukraine dated December 1, 2009 No. 988]. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/2013#Text>. [in Ukrainian]

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Radnyka Prezydenta Ukrainy. 1994. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Radnyka Prezydenta Ukrainy [On Approval of the Regulation on the Advisor to the President of Ukraine]. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190/92-pn#Text>. [in Ukrainian]

Pro Radnyka Prezydenta Ukrainy. 2009. Pro Radnyka Prezydenta Ukrainy [On the Advisor to the President of Ukraine]. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988/2009#Text>. [in Ukrainian]

Tanner, J. 1974. *Managing the White House: An Intimate Study of the Presidency*. 3rd ed. New York: University of Toronto. 357 p. URL: <https://archive.org/details/managingwhitehou00john>.

Tenpas, K. 2020. The president's advisors: an analysis of women on the president's "A team". *Brookings*, 3(19)2–14. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/08/19A_Tenpas_ThePresidentsAdvisors.pdf.

Walcott, C., Hult, K. 2005. White House structure and decision making: elaborating the standard model. *Presidential Studies Quarterly*, 35(2), 303–318. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2005.00250.x>

Waterman, R., Ouyang, Y. 2020. Rethinking loyalty and competence in presidential appointments. *Public Administration Review*, 80(5), 717–732. <https://doi.org/10.1111/puar.13212>.

Додатки

Додаток А

Описова статистика						
	N	Mean	Median	SD	Min	Max
gender	254	0.92	1.00	0.28	0.00	1.00
age	254	49.57	49.00	9.91	28.00	81.00
period_year	254	2.33	2.00	1.59	1.00	11.00
internal_external	254	0.52	1.00	0.50	0.00	1.00
academic_degree	254	0.45	0.00	0.50	0.00	1.00
last_job_in_politics	254	0.41	0.00	0.49	0.00	1.00
connection	254	0.17	0.00	0.37	0.00	1.00
previously_cooperated	254	0.08	0.00	0.27	0.00	1.00
party	254	0.31	0.00	0.46	0.00	1.00
support_elections	254	0.11	0.00	0.31	0.00	1.00
participated	254	0.52	1.00	0.50	0.00	1.00
elected	254	0.40	0.00	0.49	0.00	1.00
elected_more	254	0.27	0.00	0.44	0.00	1.00

Додаток В

Змінні для аналізу

Змінна	Опис	Назва
Приналежність до партії	Якщо радник та президент є членами однієї партії	party
Підтримка на виборах	Радник висловлював підтримку кандидату в президенти під час передвиборчої кампанії або працював у виборчому штабі кандидата в президенти	support_elections
Особисті зв'язки	Якщо радник президенту довірена особа, бізнес-партнер, друг або кум	connection
Попередньо співпрацювали	Особа співпрацювала з президентом до призначення на посаду радника	previously_cooperated
Науковий ступінь	Якщо радник має науковий ступінь доктора наук чи кандидата наук на момент перебування на посаді (до уваги було взято останній ступінь, який має радник)	academic_degree
Досвід на державних посадах	Радник попередньо працював на державних посадах (міністр, заступник міністра, посол, державний секретар, керівник держ. органу)	last_job_in_politics
Період перебування на посаді радника	Кількість років перебування на посаді радника	period
Електоральний досвід	Якщо балотувався на парламентських виборах хоча б раз до моменту призначення на посаду радника	participated
Електоральний успіх	Якщо обрано депутатом хоча б раз до моменту призначення на посаду радника	elected
Більше ніж 1	Якщо балотувався більше ніж 1 раз на парламентських виборах (факт обрання не має значення)	elected_more
Каденція	Під час каденції якого президента був радником	cadence
Штатний, позаштатний	Радника призначено як штатного чи позаштатного	internal_external
Стать	Чоловік, жінка	gender
Вік	Вік кандидата на момент призначення радником	age

Додаток С

Mod11

(Intercept)	3.173 (0.264)
internal_externalinternal	-0.417 *** (0.125)
previously_cooperated2yes	0.362 * (0.151)
Num.Obs.	254
R2	0.151
R2 Adj.	0.109
AIC	477.7
+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001	

Додаток D

Mod31

(Intercept)	3.186 (0.249)
internal_externalinternal	-0.434 ***
competence2yes	0.222 + (0.121)
electoral_experience2electoral experience	-0.160* (0.079)
Num.Obs.	254
R2	0.133
R2 Adj.	0.104
AIC	475.1
+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001	

FACTORS DETERMINING THE APPOINTMENT AND TENURE OF ADVISERS TO THE PRESIDENT OF UKRAINE

Mariia Bruiaka ^{a,*}

^a *School for Policy Analysis – POLIS, The National University of Ostroh Academy, Ostroh, Ukraine*

ABSTRACT

The article analyses the internal and external advisors of the Presidents of Ukraine from 1991 to 2025 and identifies the factors that influence the appointment of candidates to the position of advisor. In Ukrainian discourse, the topic of advisors is under-researched; specifically, scientific articles do not thoroughly examine the specifics of appointing particular candidates. The effectiveness of state governance depends on the president's decisions, and although the details of an advisor's activities are not publicly known, it is essential that the president is advised by experts. Regression analysis was employed in the study, specifically multiple linear regression and binary logistic regression. It was found that freelance advisors are more likely to remain in office longer than full-time advisors. The analysis revealed the following factors that influence the length of time an advisor remains in office: full-time/freelance status, previous cooperation with the president, and electoral experience. Personal connections, characterised by prior cooperation, tend to prolong the period of tenure. Experience with electoral candidacy or the possibility of being elected shortens the advisor's tenure. Advisors are appointed based more on their loyalty to the candidate than on their competence. The president tends to prefer a loyal candidate who will support his policies. This study reveals the importance of analysing individuals who influence the formation of domestic and foreign policy decisions.

ARTICLE INFO

Keywords:

internal and external advisors, President, appointment, candidate.

***Corresponding author:**

mariia.bruiaka@oa.edu.ua

*ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2923-2839>

Article history:

Received 18.03.2025

Peer-reviewed 30.04.2025

Accepted 22.05.2025

Content from this work may be used under the terms of the Creative Commons Attribution NonCommercial NoDerivs Licence (CC BY-NC-ND 4.0). Any further distribution of this work must maintain attribution to the author(s) and the title of the work, journal citation and DOI.
